

Csukás István

Csak a mi időnk múlik

Kormos István művei

Az idő múlását lehet mérni barátaink halálával is, nincs ebben semmi rossz, inkább vigasztalást keresünk, az immár nem változó archoz mérjük romló arcunkat, a bizonyossághoz tétova életünket. Kormos István tizennyolc éve halott, szíve már nem harcol az idővel, gesztusa, hangja, nevetése bennünk él, amíg mi élünk. De ami nem kerül a földbe, azzal mi van: mi a helyzet a verseivel, írásaival? Hogyan győzik az időt, hogyan változnak, s változnak-e? Az új olvasók szeme mit vesz észre, mitől csillan fel, vagy felhősödik el?

Én természetesen régi olvasó vagyok; ami egyrészt azt jelenti, hogy kívülről tudom a verseket, némelyiket születése órájától, másrészt hozzá-képzelem a régi akusztikát, a történeteket, a legendákat, s legfőképpen az élő költőt. Mert a Kormos-legendák hozzátartoznak a versekhez, színezik és kiegészítik. E legendákat Kormos maga is terjesztette, csiszolta, finomította, mint a népmesét, kiegészítve velük, kárpótolva velük néha nagyon is sanyarú életét. Miről szóltak ezek a legendák? Egy apátlan-anyátlan falusi fiúról, aki elindult meghódítani a világot, de legalább a magyar költészetet. Kései ivadéka volt a feltörekvő nagy csapatnak, amely egy nemzedékkel előtte indult hódító útra, s amely nagy csapatot akkorra már szétzilált a politika. Ezt a kemény leckét Kormos jól megtanulta: úgy volt népi költő, hogy kikerülte a politika csapdáit. De népi költő volt-e, a szónak igencsak lejáratott értelmében; ő kedvtelve idézgette, amit Szabó Lőrinc mondott rá, hogy népi-szürrealista. De ezt el lehet mondani hasonló indulású kortársairól is. Az biztos, hogy Kormos is új szavakat hozott a magyar költészetbe, mint Arany János óta annyian. Habár büszke volt a megtett útra, amely a mélyből vezetett egészen Párizsig, de már az ifjú költő mohón szívta magába a tudást, tudatosan tágítva a látókörét. Mert például az egyik legjobb műfordítónk lett, érdeklődése, fordításai befogják-bekalandozzák az egész világirodalmat. „Népi sarjadék" volt tehát ő is, de az egyetemes, a magas irodalom felé törekedett. Milyen sikerrel, milyen eredménnyel? Én elfogult vagyok, és habozás nélkül mondom, hogy teljes sikerrel! Kormos István versei a magyar költészet egén ragyognak, immár örökké.

Azon tűnődnék inkább, hogy mennyit ártottak neki a roncsoló évek, amikor félreállítva, némaságra ítélve élt. Bizonyosan ártottak, hiszen a termő férfikor idejében dermesztette meg az új jégkorszak. De milyen bölcsen van mégis elrendezve az élet – állapítom meg utólag és ámulva, hogy minden rosszból származik valami jó is! Kormost sem tudták teljesen elnémítani; a halhatatlan vigaszágon: a gyermekirodalomban jutott előre és levegőhöz. A magyar gyerekek nagy örömére, teszem hozzá, és a gyerekirodalom dicsőségére. Sorra írja remek gyerekverseit, történeteit, teremt híres figurákat, nemzedékek lelkét táplálva. Ha van valami hiányérzetem a különben példásan megcsinált könyvvel szemben, akkor ez, hogy belefért volna, hozzátartoznának életművéhez a gyerekeknek írt versei is. Talán majd legközelebb. Most örüljünk annak, hogy újra az olvasók kezébe kerül, s én biztos vagyok benne, hogy új és új olvasókat hódít meg.

Milyenek Kormos versei most, tizennyolc évvel a költő halála után? Változtak-e, és hogyan változtak? Mi erősödött fel és mi halkult el esetleg bennük? Én úgy érzem, mai szemmel olvasva, mert azért én is együtt változtam az idővel, hogy a versek érzelmessége erősödött fel. Erősen, tisztán, férfiasan és szívhez szólóan zeng ez az érzelmesség. Talán régen is így szólt, csak akkor kicsit elfedte, tompította az élő költő közelsége, bő humora, amely bölcsen ellensúlyozta ezt az érzelmességet. Mielőtt még bárki is lekicsinylést érezne e szóban: olyan érzelmességre gondolok, mint amilyen Csokonaié vagy József Attiláé volt! A merész kitárulkozásra, az anyát hívó panaszkodásra, az Istent kereső félelemre. A nagy szavak kiürülnek, a dagályos mennydörgések kínosan-komikusan fülhasogatók lesznek, a dalok halhatatlanul muzsikálnak szívből szívbe. Kormos igazi műfaja, megnyilatkozása a dal volt. Tehetsége a ritka tehetségek közül való, amely eldúdolja, elzümmögi a fájdalmat; muzsikálva, hogy elviselhessük. Hogy keveset írt? Meglehet, de a nagyságot nem kilóra mérik, s megállapíthatjuk, s boldogan, hogy Kormos teljes és időtálló életművet hagyott ránk. Mert csak a mi időnk múlik, Kormos István költészete átlépett a halhatatlan tartományba

Megjelent: Csukás István: Költők éhkoppon
Összegyűjtött prózai írások
Osiris Kiadó, 1996.